

Promotor: ks. dr hab. Grzegorz Godawa, prof. UPJPII

Promotor pomocniczy: dr Katarzyna Kutek-Sładek

Streszczenie rozprawy doktorskiej

„Kompetencje społeczne kobiet z niepełnosprawnościami pełniących role rodzinne a ocena jakości życia rodziny”

mgr Monika Pyrczak-Piega

Niepełnosprawność jest jednym z czynników określających sposób funkcjonowania człowieka. Może ona pozostawać w związku z jego jakością życia, zarówno indywidualną, jak i rodzinną. Nie jest natomiast jedyną charakterystyką, która określa jakość życia rodzinnego. Istotny wpływ na obraz funkcjonowania rodziny mogą mieć kompetencje społeczne i samoocena osoby z niepełnosprawnością. Ważne jest, w jaki sposób rodzina jako system reaguje na niepełnosprawność.

Celem pracy była analiza obrazu jakości życia rodzin kobiet z niepełnosprawnościami oraz wpływ ich kompetencji społecznych i samooceny na jakość życia rodziny. Z badań wyłączono niepełnosprawność intelektualną, choroby i zaburzenia psychiczne oraz całościowe zaburzenia rozwojowe.

Główny problem badawczy został ujęty w dwóch pytaniach: „Czy istnieją różnice pomiędzy rodzinami kobiet z niepełnosprawnościami i sprawnych w zależnościach pomiędzy poziomem kompetencji społecznych, samooceną kobiet i jakością życia rodziny?” oraz „Jaki jest związek pomiędzy poziomem kompetencji społecznych, samooceną kobiet i oceną jakości życia rodziny, w której kobiety z niepełnosprawnościami pełnią role rodzinne?”.

Obraz jakości życia tych rodzin porównano z rodzinami kobiet sprawnych, które stanowiły grupę porównawczą. W badaniu wykorzystano metodologię badań ilościowych oraz celowy dobór próby, z uwzględnieniem przyczyny niepełnosprawności kobiet. Wykorzystano standaryzowane narzędzia badawcze stosowane w badaniach psychologicznych oraz narzędzie autorskie, dzięki któremu pozyskano dane o charakterze socjologicznym.

Dysertacja została podzielona na dwie części: teoretyczną i empiryczną. W części teoretycznej dokonano krytycznej analizy literatury przedmiotu, korzystając z zasobów bibliotek naukowych oraz baz internetowych. W kolejnym etapie posłużono się techniką

syntezy, która umożliwiła zwięzłe ujęcie otrzymanych wyników. W części empirycznej omówiono metodologię badań, przedstawiono ich wyniki, a także podsumowanie wraz z wnioskami.

W rozdziale pierwszym dysertacji przedstawiono rolę zadania i pozycję społeczną kobiety w rodzinie. Odniesiono się w nim także do socjologicznego, psychologicznego, pedagogicznego i teologicznego rozumienia rodziny. Omówione zostały zmiany w rodzinie na przestrzeni lat oraz nowe formy życia rodzinnego.

W drugim rozdziale zostało szeroko omówione zagadnienie jakości życia rodziny, jej definicje, różne sposoby ujmowania i podejścia w prowadzeniu badań. Poddano refleksji znaczenie kompetencji społecznych dla kształtowania jakości życia rodziny. Zwrócono także uwagę na samoocenę jako na ważny czynnik związany z jakością życia.

W trzecim rozdziale rozprawy przedstawiono rozważania na temat niepełnosprawności, opisuje jej modele i definicje. W rozdziale omówione zostały także sposoby instytucjonalnego orzekania o niepełnosprawności. Zwrócono uwagę na przyczyny niepełnosprawności, jej rodzaje oraz stopnie. W rozdziale zawarto także analizę wpływu różnego rodzaju niepełnosprawności na rozwój kompetencji społecznych oraz przegląd teorii i badań na temat funkcjonowania rodziny, której członkiem jest osoba z niepełnosprawnością, w tym także jakości życia. Odniesiono się również do wybranych aspektów funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami, jak: konstrukt psychologiczny, samodzielność, utrata sprawności, praca zawodowa, bariery funkcjonalne i społeczne, samoocena.

W czwartym rozdziale przedstawiono metodologię badań własnych w obszarze przedmiotu badań. W rozdziale zawarto opis problematyki badawczej, pytań i hipotez badawczych, charakterystyki zmiennych, narzędzi badawczych, opis przebiegu badań i charakterystykę grup badawczych. W rozdziale przedstawiono narzędzia badawcze, adekwatne do przyjętych celów. Zawarto w nim również ogólną charakterystykę grupy badawczej.

W piątym rozdziale przedstawiono analizę zebranego materiału badawczego w zakresie obrazu jakości życia badanych rodzin. Wyniki badań umożliwiły opracowanie typologii rodzin, oceny funkcjonowania rodzin, oceny jakości życia rodzin w kontekście warunków socjodemograficznych oraz jakości spędzania wolnego czasu.

W rozdziale szóstym zawarto analizę wyników badań w obszarze porównania samooceny kobiet z niepełnosprawnościami i kobiet sprawnych, poziomu samooceny u kobiet ze względu na rodzaj związku, samoocenę w perspektywie aktywności zawodowej oraz jakość życia w perspektywie samooceny.

W rozdziale siódmym dysertacji przedstawiono wyniki badań dotyczące kompetencji społecznych. Zawarto w nim analizę wyników z podziałem na kobiety z niepełnosprawnościami i sprawne pod względem ogólnego poziomu kompetencji społecznych, kompetencji wykorzystywanych w sytuacji ekspozycji społecznej, sytuacjach intymnych, asertywności. W rozdziale tym porównano także kompetencje społeczne u kobiet z niepełnosprawnościami w podziale na stopień, rodzaj i przyczynę niepełnosprawności. Analizie poddano poziom kompetencji społecznych u kobiet ze względu na długość trwania związku, dietność oraz aktywność zawodową.

W ósmym rozdziale zawarto analizę jakości życia rodziny w perspektywie kompetencji społecznych, w tym: związek kompetencji społecznych i samooceny, związek kompetencji społecznych z oceną funkcjonowania rodziny oraz udział kompetencji społecznych i samooceny w ocenie jakości życia rodziny.

W zakończeniu pracy przedstawiono wnioski z badań, wynikające z nich postulaty oraz ograniczenia badań własnych. Analiza obrazu jakości życia rodzin kobiet z niepełnosprawnościami pozwoliła na sformułowanie wniosków o charakterze teoretycznym, jak i praktycznym. Ponadto, w wyniku przeprowadzonych badań, wyłonione zostały obszary wymagające naukowego pogłębienia.

Badania wyraźnie wskazują na związek jakości życia rodziny z kompetencjami społecznymi i samooceną kobiet, które w rodzinach pełnią role społeczne żony, partnerki i matki. Niepełnosprawność kobiety może być czynnikiem, który nie zakłóca prawidłowego funkcjonowania rodziny, jeśli inne jej charakterystyki, jak kompetencje społeczne i samoocena, rozwinięte są prawidłowo i osiągają optymalne poziomy.

Wyniki badań mogą mieć zastosowanie praktyczne. Mogą być przewodnikiem lub podpowiedzią dla specjalistów pracujących z kobietami z niepełnosprawnościami i ich rodzinami, lub dziećmi z niepełnosprawnościami.

04.04.2022 r. Monika Pyciuk - Piepa

